

Kritihkalaš Duohtavuod

Diedut:
Bergen Exchanges
 Vahku guhkkosaš internasionála konferansa mii dán jagi lágiduvvo lođat gearde. Konferansa lea oavvilduvvon akademihkkáriidda ja praktikkáriidda miehtá máilmmi. Dán jagi servet measta čuodi olbmo geat bohtet eambo go 40 iešgudet riikkas.

PANELEDEBÁHTTA: Gurut bealde musihkkár Sondre Pettersen, Anne Henriette Nilut, Julia Felizia Sara-Skree ja Elin Skaar. Govva: Nils Vermund Gjerstad

– Raporta lea váddásit čállon, ja mun šattan lohkat ollu osiid das moatte gearde vai ipmirdan mii oavvilduvvo, dadjá Bergen Sámesearvi Julia Felizia Sara-Skree. Dán vahku searvvai son panelii gos Duohtavuoda- ja seanahankomišuvnna raporta digaštaljojuvvui.

Anne Henriette Nilut, Julia Felizia Sara-Skree ja Sondre Pettersen serve panelii. Nilut lea Sámedigerádi ráđdeaddi ja Pettersen ges sámi-kvena musihkkár ja artista.

Elin Skaar, geas lea doavttergráda buohtastahtti politihkas ja lea bargan duohtavuodakommišuvnnain ja seanahanproseassain ollu jagiid, lei panela moderáhtor. Son lea Christian Michelsen Instituhtha seniordutki, Bergenis. Instituhtha lea Bergen Exchanges mielláideaddji.

Okta fáttáin dán jagáš konferanssas leat eamiálbmotrievvittit ja geahččit besset oahppat movt lágat sáhttet doaimbat rievdeadiide,

ja movt fápmogaskavuodat heivehit lágaide.

Oallugat eai leat diehtán

Paneladebáhtta Norgga Duohtavuoda- ja seanahankomišuvnna raporta birra lei okta váldočuogáin dán jagáš konferanssas. 2018:s vuoddudii Stuuradiggi Duohtavuodakommišuvnna, muhto oallugat sihke Norggas, ja maid olgoriikkas eai leat oba diehtán ge barggu birra mii lea bargovuvvon vihtta jagi.

– Kommišuvnnas lea viiddis mandáhtta. Álggos guorahalle historjáláš vuogameahtunvuodaid maid Norgga stáhta lea dahkan

sámiid, kveanaid, norggasuopmelaččaid ja vuovdesuopmelaččaid vuostá, earenoamážit gaskal 1850 ja 1950. Nubbi maid leat bargan lea guorahallan dáriduhttama guhkkáigeaváikkusaid. Dasa lassin galgga kommišuvdna evttohit doaimbajuid seanadeapmái, dadjá Skaar ja čájeha raporta gehččiide.

– 700 siiddu ja deaddá badjel guokte kilo. Persovnnalaš muitalusat lea dehálaš oassi raporttas mii lea čállon sihke dárogillii, kveanagillii ja iešgudetge sámegeleide. Dasa lassin lea maid raporta čeahkkáigeassu eanjalasgillii, muitalii Skaar.

Váttis ipmirdit

Vaikko Julia Felizia Sara-Skree ii máhte sámegelela nu bures, de lea son sápmelaš. Son lea váldán mastera kultuvradiehtagis Bergena universitehtas ja lei mielde debáhtas, ja sus ledje ollu miellagidde-

vaš jurdatat.

Anne Henriette Nilut oavvilda ges ahte mii eat vuos oainne ollislaš mearkkašumi dan stuora barggus mii lea duohtavuoda- ja seanahankomišuvnna raporta duogázis. Raporta lea vuostáš mii čájeha dáriduhttinpolitihka ollislaš gova. Nilut maid deattuhii man dehálaš dat lea ahte mii ain hupmat raporta birra.

– 599 beaivvi manjel Fovsen-duomu bodii raporta mas celkui ahte Fovsses dáhpáhuvvat olmmošvoigatvuodarihkumat, ja mannan vahkku ges ráddehus ovdanbuvtii ahte Muolkkut galgá elektrifiserejuvvot. Sáhttit go oba hupmat ge seanadeami birra nu guhka go sápmelaččaid riektesihkarvuotta ii vuhtii váldo? Sápmelaččat dárbbahit vejolašvuoda miitalit maid sii oavvildit raporta birra. Sámediggi lea addime dan vejolašvuoda, ja dál lea ge rabas gulaskuddan mas lea áigemeari

čakčamánu 30. beaivvi. Mii váldit cealkámušaid mielde bargguide mat ain bohtet raporta olis, dadjá Nilut.

– Raporta lea politihkkalaš dokumeanta mii ii leat álkít olámmuttos. Dávjá lea váttis ipmirdit mii oavvilduvvo raporttas. Earret eará čuožu ahte sápmelaččat, kveanat ja vuovdesuopmelaččat dárbbahit buoret vejolašvuodaid oahppat iežaset giela ja kultuvrra. Juo, dat čuođjá hui vuohkkasit bealljá, muhto movt duohtavuodas dat galgá čuoovvoluvvot? jearrá Sara-Skree.

– Ávžžuhus lea buorre, muhto dat lea dušše ávžžuhus. Bergen Sámesearvi geahččala lágideit giellakafáid gos lea vejolašvuotta sággastallat sámegeillii. Dat lea dušše oasáziin Fimmárkkus gos sámegelela hubmojuvvu. Mun rehenastán iežan sápmelažžan, muhto mu máttarváhneimii rájes ii leat oktage min bearrášis hup-

'akommišuvnna raportii

UNNIT GO OPERA: Anne Henriette Nilut čujuha ahte Sámediggi oažžu ollu unnit doarjaga go Norgga opera, ja dat ii leat riehta go raporta han muitala vátisvuodaid birra čadahit álgoálbmotrivttiid. Govva: Nils Vermund Gjerstad

LUOHTI: Musihkkár Sondre Pettersen oaivvilda ahte buohkat Norggas berrejit oažžut vejolašvuoda oahppat luodi birra, nu go oahppoplánas čuožžu. – Dainna lágiin sáhtta luohti leat oassi seamaemis, dajai musihkkár. Govva: Nils Vermund Gjerstad

SÁMI VIESSU: Julia Felizia Sara-Skree oaivvilda ahte buot stuorit gávppiin Norggas berrešii leat Sámi viessu gos lea vejolašvuotta oahppat sámi kultuvrra birra. – Mun in diehtán ahte lean mearrasápmelaš ja ahte beasan jienastit sámediggeválggain ovdal go álgen studeret kulturdiehtaga Bergen universitehtas. – Movt mu nieiddaš, gean dñčei lea Bergenis eret, sáhtta go son dadjat iežas sápmelažžan? Jearai Sara-Skree. Govva: Priváhta

mán sámegeala. Dan seammás leat maid mus kveana ruohttasat, nu ahte mu dili lea kompleaksa, dadjá Sara-Skree.

Seanadanproseassat

– Kommišuvdna ii leat leamaš čielggas das mii guoská seanadeapmái, dadjá Skaar.

– Ollu riikkain leat seanadanproseassat leamaš jodus ovdal. Earret eará lea Lulli-Afrikás, Guatemálas ja Colombias leamaš dakkár proseassa jodus ovdal. Dain riikkain lea fysalaš veahkaválddálašvuotta ja olmmošgoddin leamaš dábálaš. Norggas lihkus eai leat riidut leamaš dien dásis. Dáppe leat oallugat massán gielaset ja kultuvrra, ja maid namaid. Dálá nuorra sápmelaččat háliidivčče diehtit geat sii leat ja gos sii bohtet. Dávja daddjo ahte seanadeapmi dáhpuhuvvá golvma dásis; máhttu, giella ja kultuvra. Lea ulbmil loktet máhtu sápmelaččaid ja dan golvma eará Norgga minoritehta birra norgalaččaid gaskkas. Kommišuvdna lea evttohan doaibmabijuid vai sápmelaččat ja kveanat besset giella váldit ruovttoluotta, mánáidgárdedásis gitta universitehtadássái. Doppe lea maid njealját stoalpu, ja dat lea eastadit riiduid, go dat joavkkut vásihit ollu vaššicealkamušaid ja vealaheami Norggas. Vidat čuokkis ges lea doibmii bidjat njuolggadusaid ja lágaid. Bápper nalde leat earenoamážit sápmelaččain ollu rievttit, muhto doppe leat maid ollu ráiggit maid ferte duognat das mii guoská implementeremii ja árvvus atnit dáid rivttiid. Maid jurddašat don dan birra go addet olbmuide rivttiid, muhto eai resurssaid, jearai moderáhtor Skaar loahpaččat.

Nils Vermund Gjerstad

JODIHII: Elin Skaar, geas lea doavttergráda buohtastahtti politihkas ja lea bargan duohtavuodakommišuvnnain ja seanahanproseassain ollu jagiid, lei panela moderáhtor. Govva: Magne Sandnes/CMI